SAMSON

Původ materiálu
Klinecký Pavel
Pořadí v lekci
38

VSTUPNÍ VERŠ

9-10

Hospodine, Bože zástupů, slyš modlitbu mou, naslouchej, Jákobův Bože!

Ty jsi štít náš, Bože, pohleď, na tvář svého pomazaného rač shlédnout.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Sd 13,1-5

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

- **Samson** soudil a vedl Izrael po 20 let (17,31). Jeho příběh naznačuje, že i lidé určení a **zasvěcení ke službě** Hospodinu (13,5) nejsou automaticky bezproblémoví - bezhříšní. Úkolem soudců bylo osvobozovat Izrael z područí nepřátel - o to Samson usiloval po celý život. Kromě toho měl soudce volat Izrael k tomu, aby se podle Hospodinovy smlouvy řídily nejen bohoslužebné pořádky, ale i záležitosti všedního dne. Smlouva nabízela podmínky k životu nezotročenému náboženskými nešvary, společenskou nespravedlností a přezíravostí vůči slabším a znevýhodněným. Jako zasvěcený Hospodinu měl Samson pokládat tuto soudcovskou službu za nejdůležitější záležitost. S jak velkou důsledností tuto svou službu obstarával, vyplývá z jednotlivých příběhů.

- **zasvěcenec** (13,5) má být k dispozici k úkolům, k nimž je vybízen a uschopňován Bohem. Průvodní znaky, jak je zviditelňoval řád nazírství, by neměly překrýt, že šlo o oddanost Hospodinu “celým srdcem (Dt 6,5; srvn. Sd 18,5). Zasvěcenec dosvědčoval, že vztah k Hospodinu nelze navodit zneužíváním alkoholu, ani využíváním drog. Vypravěči navíc hned zpočátku upozorní, že Samsona začal v Danovském táboře ponoukat duch Hospodinův (Sd

13,25). Tím vším se zdůrazňuje, že Samson mohl mocné činy udělat jen proto, že ho k tomu při té které příležitosti zmocňoval Hospodin. Samson není starověký kulturista křížený s mystikem, který by protivníky přemáhal svou silou nebo askezí. Když Samsona nakonec přemohou Pelištejci (Filistinci), je to proto, že ho Bůh tentokrát svou silou nezmocnil. Samson neprosí o zmocnění, ale sebejistě předpokládá, že mu Bůh musí opět pomoci. Dalila neoholila Samsona úplně, ale nechala mu ustřihnout pouze sedm pramenů (16,19), takže Samson nemusel nic poznat. Samson neporušil nazirejský slib. Zpronevěřil se však svému poslání přesvědčením, že jeho síla tkví ve vlasech (16,17) a sebejistotou, že Hospodin mu musí pomoci (16,20).

- **nazirejský slib** - najdete v Nu 6. Obsahuje závazek zdržet se vína a opojných nápojů vůbec (snad na protest proti pohanským kultům, kde opojné nápoje hrály "božsky rozněcující" roli; v Egyptě i v Kénánu hrálo víno v náboženství velkou úlohu v některých bohoslužebných obřadech), dále nestříhat si vlasy (snad proto, aby se lišil od kultů, kde oběť vlasů byla pravidlem) - viz BS-N, s. 478. Tím vším měl nazírejec připomínat celému lidu, že je zvláštním Božím vlastnictvím. Zároveň byl označen jako Hospodinův svědek "ve zvláštních službách" či zvláštních, přelomových dobách. Příklad doživotního nazirejství vidíme u Samuele, Samsona a Jana Křtitele (L1,15 . srvn i Mt 2,23). Často rodiče činívali slib nazirejství za své děti ještě před jejich narozením (Sd 13,4.5; 1S 1,11.28).

- **dlouhé vlasy a vousy** upozorňovaly na první pohled, že Samson je zasvěcenec (egyptští kněží si zas hlavu zcela vyholovali, což bylo nezvyklé). Tak jako některé části chrámu, popř. i některé oltáře měly být stavěny z netesaných kamenů, tak i Samson neměl být „uhlazen" lidskou rukou - byl symbolem stvoření - zasvěcenec. Dlouhé vlasy byly také symbolem slunečních paprsků. S tímto symbolem vzdáleně souznívá i Samsonovo jméno (Samson-Sluníčko).

- **Pelištejci** (Filistinští) - obývali přímořský kraj. Byli na vyšší civilizační úrovni než Izrael, po nich také celá země dostala jméno (Palestina). V biblickém podání ovšem hrají napořád roli utlačovatelů Izraele, jak tomu napovídá i vyznění jejich jména v hebrejštině - "Válcovači" (svobodných poměrů v zaslíbené zemi).

- **hádanka** není součástí nějaké sbírky starověkých hádanek, spíše je předobrazem Samsonovy činnosti, tedy podobenstvím. Stejný osud, jaký potkal lva (symbol síly a žravosti), čeká i Pelištejce. Dávat si hádanky nebyl dětský zvyk, ale patřil k oblíbenému způsobu přezkoušení protivníka v moudrosti. Moudrost byla pohany ceněna jako něco bezmála nebeského, souznívajícího s božským světem, proto např. královna ze Sáby zkouší Šalomouna hádankami (1Kr 10,1). V Izraeli moudrost neměla božský charakter, ale

projevovala se ve všedním rozhodování.

- jméno Dalila/Delíla - můžete vyložit jako „oslabovačka“ - oslabuje Samsonův vztah k Hospodinu (nestojí při něm celým srdcem), a tak oslabuje i to, co ho činí silným.

- motivy, které navazují na již známé příběhy - Samson se narodil "abrahamovsky" neplodnému páru

- jako zasvěcenec ztělesňoval poslání být zvláštním lidem smlouvy, která zaručuje svobodu i spravedlnost (viz Ex19,5n)

- Duch Hospodinův je duchem vysvobození (když Duch Boží zavěje, vstane z mrtvých naděje).

- reakce izraelských představitelů na vysvoboditelské aktivity - Samsone, cos nám to udělal? (15,11) může připomenout ustrašenou reakci předáků na Mojžíšovo poslání (Ex 5,21)

- milující oddanost Hospodinu celým srdcem (Dt 6,5)

Tyto motivy umožňují pochopení příběhu v souvislosti s celkem doposud probíraných vyprávění. Některý z těchto motivů můžete také vybrat, dát mu ve svém vyprávění hlavní slovo, a on vám pak pomůže „katecheticky“ strukturovat látku, která je jinak na probírání v jedné hodině velice bohatá a rozmanitá.

- **při závěrečná likvidaci nepřátel** hraje důležitou roli ústřední motiv pelištejské oslavy: náš bůh porazil Samsona! (Sd 16,23n) Proto knížata rozhodnou, přiveďte Samsona, budeme ho ponižovat (tj. znevažovat jako svědka Hospodinova). Tváří v tvář tomu Samson volá k Hospodinu a vyznává, jak se zpronevěřil svému zvláštnímu poslání. Jestliže nakonec pod padajícím chrámem zahynulo víc Pelištejců/Utlačovatelů než předtím, je to doklad toho, jak málo si Samson považoval svého poslání.

2. úskalí textu:

- neměli bychom nazirejství představovat jako zaručený lék, který by vyřešil dnešní problémy - např. formou absolutního zákazu pití vína - ani jako nějakou formu „přirozeného“ životního stylu, jehož symbolem je nedotčenost vlasů, vousů, chápaná jako zřeknutí se technické civilizace.

- velmi obtížně vysvětlíte dětem, že Samson je příkladem člověka, který si dovedl něco odepřít a nemusel se přitom cítit nějak ošizený. Děti vychováváme většinou tak, že jim připadá normální, když si nic neodepřou a naopak všechno vyzkoušejí. K takovému přesvědčení můžeme děti přivést i svým názorem, že se naše děti prostě mají mít lépe než my kdysi. Neschopnost si něco odepřít - to je civilizační problém i nás dospělých.

- pozor na líčení Samsonova vztahu k ženám. Nazirejství nezavazovalo k celibátu. Samsonova tragedie nespočívá v tom, že by si nedovedl odepřít soužití s ženou, ale v tom, že nebyl schopen navázat hluboké partnerské vztahy. Příběh o Samsonovi a Dalile není příkladem pomalého rozpadu vztahu muže a ženy. Samsonův a Dalilin vzájemný vztah je podkopán nedůvěrou od samého počátku. Tragédií Samsonovou je, že nedovede žít tak, aby vztahy důvěry vůbec vznikly. To je případ i předcházejích jeho vztahů (14,1 a 16,1).

- v evangelické církvi se častokrát Samson uváděl mládencům za příklad, jak to s nimi dopadne, když si nevezmou evangeličku. Samson však nezradil svůj úkol tím, že si vzal cizinku, ale tím, že si vzal ženu, která mu nedůvěřovala a chtěla ho pokořit. (Rút bude také cizinka, ale tím předem není diskvalifikována)

- závěr Samsonova života bychom neměli vykreslit jako pomstu, jíž Hospodin fandí. Smrt v troskách chrámu je tragickým koncem člověka, který nenaplnil svůj soudcovský úkol.

3. METODICKÉ POKYNY

Hodinu můžete začít rozhovorem o tom, co kdo nosí na sobě, co tím vyjadřuje a co mu to umožňuje (uniformy, odznaky, prstýnky, řeholní roucha...). Děti si pak nějaký příklad do obrázku nakreslí a vy jim budete vyprávět o příkladu Samsona a významu jeho zvláštního vzezření.

Samsona si mohou děti vybarvit a nejmladší se o něm mohou naučit říkačku z obrázku.

4. POMŮCKY

obrázky různě uniformovaných lidí, obrázek siláka (kulturisty),

obrázek sportovce (ilustrace člověka, který také musí dodržovat disciplínu; zdrženlivost se nemusí projevovat jen církevním půstem).

5. motivační uvedení do příběhu:

- vyjmenujte, čeho by vám bylo líto, kdybyste nesměli něco jíst nebo dělat? Čeho byste se nechtěli zříci, bez čeho byste se obešli? Znáte někoho, kdo se dobrovolně něčeho zřekl (třeba jen na nějaký čas)?

Tato motivace m?že pomoci uv?domit si, ?eho se n?kte?í lidé dokážou z?eknout - a že tím mohou být užite?ní druhým.

- co se vám vybaví, když se řekne „zvláštní poslání“?

Nevadí, když si d?ti vzpomenou na všelijaké „tajné agenty“. M?žete je upozornit, že agentem se zvláštním posláním m?l být celý Boží lid, a protože se mu to neda?ilo, vybíral si pak Hospodin ?as od ?asu zvláštní „agenty“ pro v?c svobody a spravedlnosti.

6. osnovy vyprávění:

a) poznámky a osnova pro mladší školní věk:

můžete vyprávět podle BD 41a 42. K tomu užijte motivace o „zvláštním poslání“, ale před vlastním vyprávěním upozorněte, že Samson jako zasvěcenec nebyl starověký Arnold Schwarzenneger nebo Tarzan. Sílu měl jako dar od Hospodina, aby vysvobozoval Izrael od Filištinců (Pelištejců).

I. Motivace

II. Samson přemáhá Filistince a pomáhá Izraeli

III. Samson miluje Dalilu, Dalila z pověření Filistinců chce Samsona zneškodnit

IV. Tři marné pokusy o přemožení Samsona

V. Samson podléhá výčitkám Dalily a konečně přemožen

VI. Samson oslepen a uvězněn

VII. Samson prosí o odpuštění

b) poznámky a osnova pro střední a starší školní věk:

Použijte motivaci o „zříkání se“. Připomeňte, že takové sebeomezení je nezbytné pro určitý typ služby druhým. Takto se měli „omezit“ i nazírejci - kvůli zvláštní službě Hospodinu.

I. Motivace

I. Rodiče zasvěcují syna Samsona Hospodinu a on si ho povolává jako vysvoboditele

II. Samson zabíjí lva, žrout vydává pokrm, Pelištejce čeká první ničivý zásah

III. Trestná výprava, strach představitelů Izraele a Samsonova nabídka

V. Samson miluje Dalilu, Dalila z pověření Filistinců chce Samsona zneškodnit

VI. Tři marné pokusy o přemožení Samsona

VII. Samson podléhá Dalile. Sebejistota nebyla zdrojem síly.

VIII. Samson přemožen, oslepen, potrestán těžkou prací

IX. Poslední boj proti Filistincům začal vyznáním vin

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Čím byste chtěli být? Jaké byste chtěli mít zaměstnání? Někdy se říká také „povolání“. Jaký je mezi tím rozdíl? „Zaměstnání“ člověka zaměstnává a přináší mu plat, mzdu, k „povolání“ musí někdo člověk povolat. Povolání je pro povolaného důležitější než plat, ví, že jeho práce a tím i jeho život má smysl a cíl. Takové povolání, to je dobrá věc!

Někdy takové povolání vyžaduje pevnou vůli. Člověk se musí k něčemu přinutit a něco si odříci. Musí se mnoho naučit, mnoho věcí nesmí. Houslisté nesmějí dělat rukama těžkou

práci, aby jim ruce nezhrubly. Lékař se musí mnoho naučit, sportovec musí hlídat, co jí a pije, aby neztratil kondici. Plnit povolání je často dřina.

II. POSEL

Jedni rodiče neměli děti. Najednou se jim ukázal Boží posel a říká: „Budete mít syna“. Rodiče byli udiveni, už nebyli nejmladší. Ale ještě více byli udiveni, když posel Hospodinův pokračoval: „Váš syn bude povolaný k tomu, aby vysvobodil Izrael z rukou Pelištejců.“ Pelištejci byli sousední národ, byli velcí, silní a Izrael pořád přepadali, loupili, zabírali území. Byli prý proti Izraelcům tak velcí, že Izrael o nich mluvil jako o „obrech“. Izrael s nimi měl velké problémy. A teď posel Boží mluví o dítěti, které se ještě nenarodilo, a už má takové povolání!

A Boží posel překvapoval ještě dál: „Ať váš syn nikdy neokusí nic opojného ani nečistého a ať mu nikdy nikdo nestříhá vlasy!“ To musíme trochu vysvětlit: Izraelci některá jídla nesměli jíst, zákon to zakazoval. Ne proto, že by to bylo nezdravé, ale aby věděli, že být svobodný neznamená smět všechno, co člověka napadne. Proto byla některá jídla nazvána jako „nečistá“. Víno pít směli.

Syn, který se měl narodit těm našim rodičům, však nesměl ani víno. Nejen jako dítě, ani jako dospělý! Kromě toho si nesměl stříhat vlasy. Proč to všechno? Aby on sám věděl, že má nějaký úkol a připomínal si to (proto nesměl víno), a aby to věděli i lidé kolem něho (proto ty dlouhé vlasy).

Syn se narodil a dostal jméno Samson.

III. LEV

Když byl Samson dospělý, „na ženění“, uviděl jednou dívku, která se mu líbila. Řekl to rodičům. Jim však stačilo, aby řekl, kde ji viděl, a už věděli, co se stalo: Samson si našel děvče - mezi Pelištejkami! Byl to problém? Přece Samsonovo povolání bylo právě osvobození od Pelištejců! Problém nebyl v tom, že někdo byl Pelištejec nebo Pelištejka, ale že někdo napadal a trápil sousední národ. Za to však Samsonova dívka asi vůbec nemohla!

Jednou za ní Samson šel a najednou se mu do cesty postavil lev. Co teď? Filmový silák by vytáhl meč nebo pušku a lva by přemohl. Filmový Sandokan, jestli ho znáte, jednoho lva

dokonce uškrtil. Ale se Samsonem to bylo úplně jinak. V Bibli se doslova píše: „tu se ho zmocnil duch Hospodinův“. Znamená to snad, že takový člověk hledí do nebe s vytřeštěnýma očima a něco při tom mumlá nebo vykřikuje? Ne! Když se někoho zmocní duch Hospodinův, není to žádné čarování ani fantazírování. U Samsona se prostě začalo projevovat jeho povolání. Měl zachránit svobodu pro Izrael a v tom ho nemohl zastavit žádný lev. Tak se nevrhl lev na Samsona, ale Samson na lva. Popadl ho a zabil.

IV. HÁDANKA

Když šel po čase kolem toho místa, uviděl, že ve lví zdechlině si udělaly své hnízdo včely. Hnízdo bylo plné medu, Samson ochutnal. Pak došel až ke své vyvolené a jejím kamarádům řekl hádanku, to se tak dělalo: „Ze žrouta vyšel pokrm, ze siláka vyšla sladkost. Co je to?“ Víte, co to je? Žrout je ten lev. Byl silný a takhle dopadl - včely v něm mají hnízdo. Možná že tím Samson říkal Pelištejcům: „Jste velcí obři, silní jako lev? Pozor, ať neskončíte podobně!“ Vsadil se s nimi, že neuhádnou. Pelištejci opravdu neuhádli. Ale tak dlouho prosili Samsonovu nevěstu, aby ze Samsona vytáhla rozluštění, že to nakonec udělala. Samson týden vydržel, pak jí hádanku prozradil. Pelištejští kamarádi se Samsonovi posmívali a vychloubali, že odpověď znají. Samson ale poznal, že jeho nevěsta tajemství prozradila. Tu se Samsona opět zmocnil duch Hospodinův a bylo zle - Pelištejci dopadli jako ten lev: třicet jich tam zůstalo mrtvých.

V. LIŠKY

Po nějakém čase šel Samson opět za svou nevěstou. Jenže její otec už ji slíbil někomu jinému. To se také tak dřív dělalo; o tom, kdo si koho vezme, rozhodovali rodiče. Samson byl podveden. Odešel z města, nachytal tři sta lišek (!), rozdělil je po dvojicích, každé dvojici dal táhnout zapálenou pochodeň a pustil je do polí a vinic, které patřily tomu městu. Sto padesát živých pochodní plenilo pelištejskou úrodu! Pak ještě sestoupil znovu do města a bil se tam se všemi muži hlava nehlava, čteme. Musela to být hrozná porážka toho města; porážka, kterou zařídil sám, jeden jediný Samson.

Byl sám, jediný? Samson měl přece povolání! Bylo to divné povolání, ničit úrodu, bít nepřítele hlava nehlava? Nebylo to nespravedlivé. I tak se může projevovat duch Hospodinův a jeho povolání.

VI. OSLÍ ČELIST

Pelištejci se pokusili Samsona přemoci pomocí samotných Izraelců. Přitáhli do izraelské krajiny a vyhrožovali. Tři tisíce Izraelců se tedy vydalo za Samsonem, aby ho spoutali a přivedli Pelištejcům. Samson se nechal spoutat (svými bratry - Izraelci!), jen si od nich vyžádal slib, že se na něho nevrhnou oni sami. Jako by věděl, že pouta snadno roztrhá, ale s vlastními bratry bojovat nemůže. Slib dostal. Dopadlo to, jak tušíme: Samsona se zmocnil duch Hospodinův a zase to bylo pro Pelištejce zlé; Samson popadl, co bylo po ruce, kus nějaké kosti, čelist osla a tentokrát tam zůstalo tisíc Pelištejců.

VII. SAMSONŮV KONEC

Přemohl nakonec někdo Samsona? Kdo? Nebyli to Pelištejci. Samsona přemohla vlastní sebejistota. Myslel, že se mu nic nemůže stát.

Zase se zamiloval, teď do Dalily. Zase to byla Pelištejka. Zase za ní přišli přátelé Pelištejci a prosili, aby ze Samsona vymámila odpověď na hádanku. Tentokrát to byla vážná hádanka - jak Samsona oslabit? V čem spočívá jeho síla? Samson Dalile třikrát něco namluvil: nejprve že ho musejí spoutat liánami a pruty, pak zase nějakými zvláštními provazy, do třetice že je potřebí vplést jeho vlasy do nějaké tkaniny. Vždycky pak na Samsona přišli Pelištejci, vždycky to pro ně dopadlo špatně. Nakonec Samson Dalile prozradil, že jeho tajemstvím jsou jeho vlasy, od narození nestříhané. To byl dost blízko pravdy, protože Samsonovy vlasy skutečně byly symbolem jeho povolání. Samson si ale myslel, že je silák a nic ho nemůže ohrozit. Zapomněl, že své povolání může plnit, jen když se ho zmocní duch Hospodinův. A tak když mu v noci Dalila ostříhala vlasy, a přišli Pelištejci, Samson se zase zvedl - a nic. Spoléhal se sám na sebe, a duch Hospodinův nepřišel.

Pelištejci Samsona zajali, oslepili a přivázali ve svém chrámu mezi dva sloupy hned vedle svého boha Dágona. Bylo to smutné a potupné pro Samsona i Izrael. Teprve teď si Samson uvědomil, kdo byl silný. Ne on, nýbrž jeho povolání a ten, kdo mu je dal. Teprve teď si vzpomněl na Hospodina. Modlil se, prosil o sílu – a dostal ji. Uchopil sloupy, mezi něž byl přivázán, pohnul jimi a celý pohanský chrám se zřítil. Byl plný lidí, knížat, kněží, všichni v troskách zemřeli. I Samson. Tak naplnil své povolání až v hodině smrti - osvobodil, alespoň na čas, Izrael od Pelištejců.

Ale naplnil ještě něco: ukázal, odkud byla jeho síla a hlavně odkud nebyla. Nebyla ve vlasech, nebyla ve svalech, nebyla v Samsonově kráse, chytrosti nebo bohatství. Byla darem, protože spočívala v jeho povolání.

MODLITBA

Hospodine, prosíme, ukaž nám, kde je naše povolání, co máme dělat a co dělat nemáme. Prosíme, dej nám sílu pro všechny naše úkoly. Neprosíme jenom za sebe, nýbrž za všechny kolem nás. Ať znají tvé povolání pro sebe - králové, presidenti, vlády i parlamenty, rodiče, učitelé, lékaři, všichni. Daruj každému sílu, aby mohl dělat to, co má, co je ve tvých očích správné. Amen

Podněty pro rozhovor:

- už jste se někdy postili?

- co si nedovedete odříct a co byste rádi nedělali?

- zkuste si vzpomenout, kteří lidé alespoň na určitou dobu dodržují zdrženlivost: někteří křesťané i mohamedáni (nejde jen o půst a církevní řády: mnichy a jeptišky), sportovci, dobrovolně se omezující ekologové, výzkumníci - badatelé (četli jste např. o Marii Sklodowské - Curie?). Jsou tito lidé o něco významného ochuzeni, nebo jim to nevadí, popř. jsou to nedůležité věci?

- je možné dodržet nějaký slib po celý život? Jsou nějaké závazné sliby, které máme dodržovat?

- víte, že drogy a opojné látky a lektvary byly nebezpečím i ve starověku, např. v době Samsonově, a že je zejména pohanští kněží využívali při náboženských obřadech?

- jak si představujete nezdrženlivého člověka? Co byste mu poradili?

- je dodržování Božích přikázání a občanských zákonů jen úkolem zvlášť vybraných jedinců nebo je součástí odpovědnosti všech (celé církve, celé společnosti, každého jedince)?

- proč se nosí uniformy? Má to nějakou výhodu?

- v jedné písničce se zpívá: Je to pravda odvěká, šaty dělaj člověka - je to tak?

- znáte někoho silného a statečného, kdo si o sobě nemyslí, že je silák?

- máte ve svém pokoji nalepený plakát s nějakým kulturistou či kulturistkou? Co se vám na nich líbí?

- v čem se projevovala Samsonova moudrost a věrnost Hospodinově smlouvě?

- pozná se dnes podle barvy či délky vlasů, popř. podle vyholené lebky, že onen člověk náleží k určité skupině lidí? Zavazují se k nějaké zdrženlivosti?

Odkaz na pracovní list
38 Samson - st
38 Samson
Odkaz na píseň
Bůh je záštita má (SV23)
Srdce lidské (SV307)
Ó Pane můj, nenech mne být
Kristus je má síla (BTS93)
Pán Bůh je síla má, všecka obrana má
Vostnatej drát (SV188)
Cílová skupina
Školní
Katechetické cykly
Pozvání na cestu Starý zákon 1
Biblický odkaz (kat)
Soudců 13,2–5
Soudců 14,1–20
Soudců 15,1–20
Soudců 16,1–31